

TARBIYADA OILA VA MAKTAB HAMKORLIGI

Shamsiyabonu Egamqulova Jamshid qizi

Guliston davlat pedagogika instituti

Pedagogika yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Ilmiy rahbari: Nurumbekova Ya. A

egamqulovashamsiyabonu@gmail.com

+998701342906

Annotatsiya: *Mazkur maqolada tarbiya jarayonida oila va maktab hamkorligining pedagogik, ijtimoiy va psixologik asoslari hamda uning zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rni yoritilgan. Oila va maktab hamkorligi o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishi, axloqiy tarbiyasi, ijtimoiylashuvi hamda ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatini ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Maqolada oilaning tarbiyadagi o'rni, maktabning ta'lim-tarbiya jarayonidagi vazifalari hamda ushbu ikki institut o'rtasidagi o'zaro hamkorlikning samarali shakllari tahlil qilingan. Shuningdek, ota-onalar yig'ilishlari, individual suhbatlar, ochiq darslar, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar va zamonaviy axborot-kommunikatsiya vositalari orqali amalga oshiriladigan hamkorlik shakllari ko'rib chiqilgan. Oila va maktab o'rtasidagi mustahkam aloqa o'quvchilarda intizom, mas'uliyat, vatanparvarlik, axloqiy qadriyatlar va ijobiy xulq-atvorni shakllantirishda muhim rol o'ynashi asoslab berilgan.*

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, oila va maktab hamkorligi tizimli va uzluksiz yo'lga qo'yilganda o'quvchilarning o'quv motivatsiyasi oshadi, ularning tarbiyaviy darajasi yaxshilanadi hamda jamiyatda faol, barkamol shaxs sifatida shakllanishi tezlashadi. Shu sababli mazkur hamkorlikni mustahkamlash ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Kalit so'zlar: *Oila, maktab, hamkorlik, tarbiya jarayoni, ta'lim-tarbiya, o'quvchi shaxsi, axloqiy tarbiya, ijtimoiylashuv, ota-onalar bilan ishlash, pedagogik hamkorlik, ma'naviy tarbiya, o'quvchi motivatsiyasi, intizom, mas'uliyat, qadriyatlar, pedagogik jarayon, kommunikatsiya, tarbiyaviy ishlar, ochiq darslar, ota-onalar yig'ilishi.*

Bugungi kunda ta'lim tizimida yosh avlodni har tomonlama barkamol inson etib tarbiyalash, ularning axloqiy, ma'naviy, intellektual va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlash eng dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Chunki jamiyat taraqqiyoti, davlatning kelajagi va rivojlanish darajasi aynan yoshlarning bilimli, tarbiyali va mas'uliyatli shaxs sifatida shakllanishiga bevosita bog'liqdir. Shu jarayonda oila va maktab hamkorligi alohida o'rin egallaydi. Oila bolaning birinchi tarbiya muhiti bo'lib, unda shaxsning dastlabki axloqiy qarashlari, odob-axloq me'yorlari, insoniy qadriyatlar, mehr-oqibat, hurmat, mas'uliyat va ijtimoiy munosabatlarga bo'lgan munosabati shakllanadi. Ota-ona farzandning birinchi ustozlari sifatida uning xulq-atvoriga, dunyoqarashiga va hayotga bo'lgan munosabatiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli oiladagi tarbiya bola shaxsining poydevori hisoblanadi.

Maktab esa oila tomonidan boshlangan tarbiya jarayonini tizimli, ilmiy va pedagogik asosda davom ettiradi. Maktabda o'quvchilar nafaqat bilim oladi, balki jamiyatda o'z o'rnini topishga yordam beradigan ijtimoiy ko'nikmalarni ham egallaydi. O'qituvchi esa ta'lim-tarbiya jarayonida yo'naltiruvchi, tarbiyachi va nazoratchi sifatida faoliyat yuritadi. Shu jihatdan maktab va oila o'rtasidagi uzviy hamkorlik o'quvchi shaxsining to'liq shakllanishida muhim omil hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan islohotlarda ham oila, maktab va mahalla hamkorligini mustahkamlashga katta e'tibor berilmoqda. Chunki faqatgina ta'lim muassasasi emas, balki butun ijtimoiy muhit birgalikda harakat qilgandagina tarbiya jarayoni samarali bo'ladi. Prezidentimiz tomonidan ilgari surilayotgan g'oyalarda ham yoshlarni barkamol, vatanparvar, bilimli va mustaqil fikrlaydigan shaxslar etib tarbiyalash masalasi ustuvor vazifa sifatida belgilangan.

Oila va maktab hamkorligi o'quvchilarning o'quv jarayonidagi muvaffaqiyatiga, ularning intizomiga, axloqiy tarbiyasiga hamda ijtimoiy faolligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi muntazam muloqot, hamkorlikdagi tadbirlar, ochiq darslar, tarbiyaviy yig'ilishlar va individual suhbatlar o'quvchilarning rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Shu nuqtayi nazardan, mazkur maqolada tarbiya jarayonida oila va maktab hamkorligining mazmuni, uning shakl va usullari, samarali tashkil etish yo'llari hamda o'quvchilar shaxsini shakllantirishdagi o'rni va ahamiyati ilmiy va amaliy jihatdan yoritib beriladi.

Tarbiya jarayonida oila va maktab hamkorligi o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishida eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Oila bolaning birinchi tarbiya muhiti bo'lib, unda axloqiy qadriyatlar, odob-axloq me'yorlari, hurmat, mehr-oqibat va mas'uliyat kabi sifatlar shakllana boshlaydi. Ota-ona farzand tarbiyasida asosiy rol o'ynab, uning xulq-atvori, o'qishga munosabati va hayotga qarashini shakllantirishda katta ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli oiladagi tarbiya bola shaxsining poydevori sifatida qaraladi. Maktab esa oilada boshlangan tarbiya jarayonini tizimli va ilmiy asosda davom ettiradi. Ta'lim muassasasida o'quvchilar nafaqat bilim oladi, balki jamiyatda o'z o'rnini topishga yordam beradigan ijtimoiy ko'nikmalarni ham egallaydi. O'qituvchi esa bu jarayonda yo'naltiruvchi va tarbiyachi sifatida o'quvchining shaxsiy rivojlanishiga xizmat qiladi. Shuning uchun maktab va oila o'rtasidagi uzviy hamkorlik o'quvchi tarbiyasida hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Oila va maktab hamkorligi to'g'ri yo'lga qo'yilganda o'quvchining o'qishdagi muvaffaqiyati oshadi, uning intizomi yaxshilanadi va ijobiy xulq-atvori shakllanadi. Chunki bola ikki muhit — uy va maktab tomonidan bir xil maqsad asosida tarbiyalansa, unda qarama-qarshi ta'sirlar kamayadi va barqaror shaxsiy rivojlanish yuzaga keladi. Oila va maktab hamkorligi turli shakllarda amalga oshiriladi. Jumladan, ota-onalar yig'ilishlari orqali o'quvchilarning o'zlashtirishi va xulq-atvori muhokama qilinadi. Individual suhbatlar esa har bir o'quvchi bo'yicha alohida yondashuvni ta'minlaydi. Ochiq darslar ota-onalarga farzandlarining dars jarayonidagi ishtirokini bevosita kuzatish imkonini beradi. Shuningdek, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, bayramlar va turli tarbiyaviy loyihalar ham oila va maktab

hamkorligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Zamonaviy davrda esa axborot-kommunikatsiya vositalari orqali tezkor muloqot qilish ham muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Oila va maktab hamkorligi o'quvchilarda intizom, mas'uliyat, vatanparvarlik, axloqiy qadriyatlar va o'qishga bo'lgan motivatsiyani shakllantirishga yordam beradi. Bunday hamkorlik mavjud bo'lganda o'quvchi o'zini jamiyatning faol a'zosi sifatida his qiladi va ijobiy shaxsiy sifatlarni rivojlantiradi. Aksincha, bu hamkorlik sust bo'lsa, o'quvchida tarbiyaviy muammolar va o'qishga befarqlik holatlari yuzaga kelishi mumkin. Shu sababli oila va maktab o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, ularni yagona maqsad sari yo'naltirish bugungi ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, tarbiya jarayonida oila va maktab hamkorligi o'quvchilarning barkamol shaxs sifatida shakllanishida eng muhim va hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi. Oila bolaning ilk tarbiya maskani bo'lib, unda asosiy axloqiy qadriyatlar va hayotiy ko'nikmalar shakllansa, maktab ushbu tarbiyani tizimli ravishda davom ettirib, uni ilmiy bilimlar va ijtimoiy tajriba bilan boyitadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, oila va maktab o'rtasidagi uzluksiz va samarali hamkorlik o'quvchilarda intizom, mas'uliyat, o'qishga qiziqish, ijobiy xulq-atvor hamda mustaqil fikrlash kabi muhim sifatlarning shakllanishiga xizmat qiladi. Aksincha, bu hamkorlik yetarli darajada yo'lga qo'yilmasa, o'quvchilarda tarbiyaviy muammolar va o'qish jarayoniga befarqlik holatlari yuzaga kelishi mumkin. Shuningdek, zamonaviy sharoitda ota-onalar yig'ilishlari, individual suhbatlar, ochiq darslar, tarbiyaviy tadbirlar hamda axborot-kommunikatsiya vositalaridan samarali foydalanish oila va maktab hamkorligini yanada mustahkamlash imkonini beradi.

Umuman olganda, oila va maktabning birgalikdagi faoliyati jamiyatning kelajak avlodini sog'lom, bilimli, ma'naviy yetuk va vatanparvar shaxslar etib tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020-yil.
2. O'zbekiston Respublikasi "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi". – Toshkent, 1997-yil.
3. Mirziyoyev Sh.M. *Yangi O'zbekiston strategiyasi*. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
4. Mirziyoyev Sh.M. *Erkin va farovon, demokratik O'zbekistonni birgalikda barpo etamiz*. – Toshkent: O'zbekiston, 2016.
5. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
6. Yo'ldoshev J.G', Usmonov S.A. *Pedagogik texnologiyalar*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2016.
7. Azizxo'jayeva N.N. *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. – Toshkent, 2012.
8. To'xtaxo'jayeva M. *Umumiy pedagogika*. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
9. *Pedagogika (darslik)*. – Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2019.